

การพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาตามแนวพุทธศาสนา

ด้วยหลักภavana 4 สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยสังกัดสำนักงาน

คณะกรรมการการอุดมศึกษา เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

**SERIES OF ACTIVITIES DEVELOPMENT TO CREATE INTELLECTUAL HEALTH ACCORDING TO
THE CONCEPT OF BUDDHISM BY THE FOUR BHAVANA FOR STUDENT TEACHERS IN HIGHER
EDUCATION INSTITUTIONS IN BANGKOK AND METROPOLITAN REGION**

พัญยา เขียวบุญจันทร์

หลักสูตรศึกษาศาสตร สาขาคอมพิวเตอร์ศึกษา มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต

e-mail: orlek2002@yahoo.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของสุขภาวะทางปัญญา ตามแนวพุทธศาสนา ด้วยหลักภavana 4 สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู 2) เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญา ตามแนวพุทธศาสนา ด้วยหลักภavana 4 สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู 3) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาตามแนวพุทธศาสนา ด้วยหลักภavana 4 สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบสุขภาวะทางปัญญา ได้แก่ นักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ปีการศึกษา 2561 ได้จำนวน 300 คน โดยสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีแบบหลายขั้นตอน 2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาตามแนวพุทธศาสนา ด้วยหลักภavana 4 ได้แก่ นักศึกษาวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต จำนวน 30 คน โดยวิธีรับสมัคร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถามสุขภาวะทางปัญญาตามแนวพุทธศาสนา ด้วยหลักภavana 4 2) แบบสอบถามประเมินความเหมาะสมของชุดกิจกรรม 3) แบบสอบถามประเมินความ สอดคล้องของชุดกิจกรรม 4) แบบประเมินความพึงพอใจต่อการใช้ชุดกิจกรรม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบที และวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ผลการศึกษา 1. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของสุขภาวะทางปัญญาตามแนวพุทธศาสนา ด้วยหลักภavana 4 ของนักศึกษาวิชาชีพครู พบว่า รูปแบบการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันสุขภาวะ ทางปัญญา มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ กายภavana ศิลภavana จิตภavana และปัญญาภavana มีความเหมาะสมกับ ข้อมูลเชิงประจักษ์มีน้ำหนักมาตรฐานอยู่ในเกณฑ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสามารถใช่วัด องค์ประกอบสุขภาวะทางปัญญาตามแนวพุทธศาสนา ด้วยหลักภavana 4 ได้ 2. ชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสุข ภาวะทางปัญญาตามแนวพุทธศาสนา ด้วยหลักภavana 4 มีองค์ประกอบ 6 ประการ ได้แก่ 1) ปัญหาและ ความจำเป็นของชุดกิจกรรม 2) วัตถุประสงค์ของชุดกิจกรรม 3) แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานของชุดกิจกรรม 4) โครงสร้างเนื้อหาสาระ 5) วิธีดำเนินการชุดกิจกรรม 6) การวัดและประเมินผล 3. ชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้าง สุขภาวะทางปัญญาตามแนวพุทธศาสนา ด้วยหลักภavana 4 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนา, สุขภาวะทางปัญญา, ภavana 4

ABSTRACT

The purposes of this study were to develop a series of activities development to create intellectual health according to the concept of Buddhism by the four Bhavana for Higher Education Institutions in Bangkok and Metropolitan Region. The specific objectives were: 1) to study component of intellectual health in accordance with Buddhism by the four Bhavana for teacher students 2) to develop a series of activities to enhance intellectual health accordance with Buddhism by the four Bhavana for teacher students 3) to study the effectiveness of a series of activities to enhance intellectual health. The samples used in the research were divided into 2 groups were 1) The sample used in the analysis of intellectual health components is student teachers in Higher Education Institutions in Bangkok and Metropolitan Region of 300 people by Multi-stage Sampling. 2) The sample used to find effectiveness a series of activities to enhance intellectual health accordance with Buddhism by the four Bhavana for teacher students is 300 Rattana Bundit University teacher students with the application method. The instruments used to collect data were 1) Intellectual health in accordance with Buddhism by the four Bhavana questionnaires. 2) Questionnaire for assessing suitability of a series of activities 3) Questionnaire for assessing concordance of a series of activities. The statistics for data analysis include mean, standard deviation, t-test and confirmatory factor.

The results were as follows: 1. The confirmatory factor analysis significantly confirmed that the model of intellectual health in accordance with Buddhism Bhavana 4 could be divided into 4 factor: body, moral, mind and intel. These 4 factor had high loading at a 0.05 level of significant and could be used to measure the intellectual health of student teacher. 2. The series of activities development to create intellectual health according to the concept of Buddhism for Higher Education Institutions in Bangkok and Metropolitan Region consisted of 6 aspects, backgrounds, the purpose of a series of activities, the conceptual framework of a series of activities, content structure, Procedures of a series of activities and measurement and evaluation 3. The series of activities development to create intellectual health according to the concept of Buddhism by the four Bhavana is suitable at a high level.

Keywords: development, intellectual and bhavana 4

บทนำ

ศาสนาทุกศาสนามีหลักธรรมคำสอนเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ หลักธรรมคำสอนของศาสนา มีเป้าหมายเดียวกันคือ สอนให้คนเป็นคนดี ด้วยเหตุนี้ธรรมะ หรือหลักธรรมของศาสนา จึงมีคุณค่าอย่างยิ่ง หลักคุณธรรม จริยธรรม เป็นหัวใจสำคัญของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม ศาสนาเป็นเสมือนเข็มทิศที่จะชี้นำ คนทุกคนให้ไปถึงเป้าหมาย คือ ความสุขที่แท้จริงของชีวิต การมีวิชาความรู้ การมีทรัพย์สินสมบัติ มีความฉลาดรู้ อาจกลายเป็นดาบสองคมที่กลับมาทำร้ายคนเราได้หากคนเหล่านั้นขาดคุณธรรม จริยธรรม หรือขาดธรรมะ

ที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวและอาจจะนำมาซึ่งการดำเนินชีวิตที่ผิดพลาดหรือความวิบัติได้ การมีหลักธรรมะหรือมีหลักธรรมคำสอนทางศาสนา ทำให้เกิดคุณประโยชน์ทั้งต่อตนเอง ต่อสังคม และต่อประเทศชาติ

ปัญหาสังคมไทยที่เกิดขึ้นในปัจจุบันส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากการขาดธรรมะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ รวมทั้งวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ทำให้โครงสร้างของสังคมไทยอ่อนแอ เด็กและเยาวชนส่วนหนึ่งได้รับการหล่อหลอมจากสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม ส่งผลให้เยาวชนมีพฤติกรรมที่เปี่ยงเบนและเสี่ยงต่อการทำผิดกฎหมาย และผิดศีลธรรมอันดี มีค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ ขาดระเบียบวินัย และเนื่องจากสถาบันครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปตามโลกาภิวัตน์ ทำให้ความสัมพันธ์ของครอบครัวลดน้อยลง ขาดการเอาใจใส่และละเลยในการปลูกฝังเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามให้กับเยาวชน ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเด็กเยาวชน ซึ่งปัญหาที่กล่าวมานี้ล้วนมีสาเหตุมาจากการขาดคุณธรรม จริยธรรมของคนในสังคมทั้งสิ้น

สถาบันการศึกษาที่เปิดหลักสูตรวิชาชีพครู ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการผลิตผู้ที่จะประกอบวิชาชีพครู โดยจัดหลักสูตรการเรียนการสอนและกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมและพัฒนานักศึกษาคู ให้เป็นผู้มีหลักคุณธรรม จริยธรรมที่ดี เป็นผู้ที่มีความรอบรู้ในวิชาการ มีความซื่อสัตย์ มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความรักความเมตตา และความปรารถนาดีต่อนักเรียน ฉะนั้นผู้ที่ศึกษาวิชาชีพครูจะต้องเพียบพร้อมไปด้วยหลักคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ที่จะประกอบวิชาชีพครูมีสุขภาวะทางจิตที่ดี ตระหนักตนเองอยู่เสมอว่าตนเองเป็นผู้ที่รับภารกิจอันยิ่งใหญ่ที่จะต้องสร้างเยาวชนของชาติให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพ จากงานวิจัยของชมพู โกติรัมย์ (2561) กล่าวว่า ด้านทักษะทางปัญญา(ธรรม)ของบัณฑิต เป็นด้านที่สถาบันอุดมศึกษาควรพัฒนาเพิ่มเติม เนื่องจากบัณฑิตบางคนยังขาดการพัฒนาทางอารมณ์ ขาดความอดทน ขาดความอดกลั้นต่อการควบคุมอารมณ์ ไม่สามารถทำงานได้ดีเมื่อมีภาวะกดดัน ส่งผลต่อจิตบริการทำให้ทำงานขาดประสิทธิภาพ

จากประเด็นที่กล่าวมาผู้วิจัยได้ตระหนักถึงสุขภาวะทางปัญญาตามแนวพุทธศาสนา สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ซึ่งอาชีพครูเป็นงานที่ต้องใช้จิต ความรู้สึก คุณธรรม จริยธรรม กล่าวคือเอาใจใส่ในการถ่ายทอดความรู้ ถ่ายทอดคุณธรรม ที่ดีสู่ผู้เรียน ผู้วิจัยจึงมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาตามแนวพุทธศาสนา ด้วยหลักท้าว 4 ให้กับนักศึกษาวิชาชีพครู เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยไปเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของตนพร้อมที่จะเข้าสู่อาชีพครูและเป็นผู้ที่ดี มีสุขภาวะทางปัญญาและสุขภาวะทางอารมณ์ซึ่งจะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพถ่ายทอดความรู้ไปสู่ผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของสุขภาวะทางปัญญาตามแนวพุทธศาสนา ด้วยหลักท้าว 4 สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
2. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาตามแนวพุทธศาสนา ด้วยหลักท้าว 4 สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญา ตามแนวพุทธศาสนา ด้วยหลักท้าว 4 สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งเน้นการศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวกับการเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาตามแนวพุทธศาสนา ภายใต้บริบทของสังคมไทย ซึ่งพัฒนาตามหลักภาวะนา 4 ได้แก่ กายภาวะนา ศิลภาวะนา จิตภาวะนา และปัญญาภาวะนา ผ่านการฝึกอบรมในรูปแบบการจัดฝึกอบรม เพื่อมุ่งให้เกิดประโยชน์และความสุขในปัจจุบัน

ขอบเขตด้านตัวแปร 1) ตัวแปรต้น คือ ชุดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญา ตามแนวพุทธศาสนาด้วยหลักภาวะนา 4 สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู สถาบันอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 2) ตัวแปรตาม คือ ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญา ตามแนวพุทธศาสนาด้วยหลักภาวะนา 4 นักศึกษาวิชาชีพครู สถาบันอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดในการศึกษาองค์ประกอบของหลักภาวะนา 4 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ และสังเคราะห์หลักภาวะนา 4 ที่นิยามไว้ว่า ภาวะนา คือ ธรรมที่บัณฑิตทั้งหลายพึงทำให้เกิดขึ้นเป็นครั้งแรก และครั้งหลัง ๆ ให้ติดต่อกันเป็นนิจจนถึงเจริญขึ้น กล่าวคือ การทำจิตใจให้สงบและทำปัญญาให้เกิดขึ้น ด้วยการฝึกฝนอบรมจิตไปตามแบบที่ท่านกำหนดไว้ ซึ่งเรียก การบำเพ็ญกรรมฐาน การทำสมาธิ การเจริญภาวนา การเจริญจิตภาวนา มุ่งองค์ประกอบด้วยการกำหนดสติอย่างมุ่งมั่นต่อเนื่อง มีอารมณ์เป็นที่ตั้งแห่งงานเจริญภาวนา ซึ่งมีองค์ประกอบ 1) กายภาวนา 2) สีสภาวนา 3) จิตภาวนา และ 4) ปัญญาภาวนา (พระพรหมคุณาภรณ์. 2551)

แนวคิดในการพัฒนาชุดกิจกรรมโดยเน้นหลักภาวะนา 4 เพื่อสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญา สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ผู้วิจัยนำแนวคิดการฝึกอบรมของ สมคิด บางโม (2553:92) และการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานของ บริดจ์ (Bridges. 1992: 25) ประกอบการพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อเป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมาย เฝ้าปัญหาและฝึกกระบวนการวิเคราะห์ปัญหา และแก้ปัญหาช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจปัญหาอย่างชัดเจนเห็นทางเลือกและวิธีการที่หลากหลาย กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา การเรียนรู้แบบตั้งปัญหาเป็นฐาน ใช้ปัญหาเป็นตัวตั้งสำหรับเรียนรู้

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในวิจัย ได้แก่ นักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ปีการศึกษา 2561 จำแนกตามกลุ่ม ดังนี้ กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 9 สถาบัน กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 7 สถาบัน และกลุ่มสถาบันภาคเอกชน จำนวน 4 สถาบัน จำนวนทั้งสิ้น 20 สถาบัน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในวิจัย ได้แก่ นักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ปีการศึกษา 2561 โดยผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

2.1 กลุ่มตัวอย่างสำหรับศึกษาองค์ประกอบสุขภาวะทางปัญญาตามแนวพุทธศาสนา ด้วยหลักภาวะนา 4 สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล กำหนดขนาดตัวอย่างตามแนวคิดของ Lindeman, Merenda and Gold (1980) ได้ขนาดตัวอย่าง 300 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two-stage Sampling)

2.2 กลุ่มตัวอย่างสำหรับหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะทางปัญญาตามแนวพุทธศาสนา ด้วยหลักภาวะนา 4 สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู เป็นนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต จำนวน 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาองค์ประกอบของสุขภาวะทางปัญญาตามแนวพุทธศาสนา ด้วยหลักทฤษฎี 4 สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เป็นแบบสอบถามแบบ ซึ่งข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.6 – 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.94

เครื่องมือที่ใช้สำหรับตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบต่าง ๆ ของชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญา เป็นแบบถาม ซึ่งข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

เครื่องมือที่ใช้สำหรับตรวจสอบความสอดคล้องของ(ฉบับร่าง)ของชุดกิจกรรม เป็นแบบประเมินความสอดคล้อง 2 ระดับ คือ สอดคล้อง และไม่สอดคล้อง

เครื่องมือที่ใช้สำหรับประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมทดลองการใช้ชุดกิจกรรม เป็นแบบสอบถามความพึงพอใจ ซึ่งข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

เครื่องมือที่ใช้สำหรับประเมินสุขภาวะทางปัญญาก่อนและหลังการทดลองใช้ชุดกิจกรรม เป็นแบบสอบถาม ซึ่งข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในแบบสอบถามสุขภาวะทางปัญญาตามแนวพุทธศาสนา ด้วยหลักทฤษฎี 4 ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน เพื่อให้ได้ค่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ แล้วตรวจสอบเมทริกซ์สหสัมพันธ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบ แตกต่างจากศูนย์ อย่างมีนัยสำคัญหรือไม่ โดยพิจารณาจากค่าจาก Bartlett's test of Sphericity และค่า Kaiser – Myer – Olkin's measures of sampling adequacy (KMO)

2. วิเคราะห์องค์ประกอบสุขภาวะทางปัญญาตามแนวพุทธศาสนา ด้วยหลักทฤษฎี 4 ของนักศึกษาวิชาชีพครู โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis)

3. การวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของ(ฉบับร่าง) ของชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาตามแนวพุทธศาสนาด้วยหลักทฤษฎี 4 ผู้วิจัยใช้สถิติหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. การวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบความสอดคล้องของชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาตามแนวพุทธศาสนา ด้วยหลักทฤษฎี 4 นำคำตอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านมาแปลงเป็นค่าคะแนน โดยพิจารณาตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีความเห็นเหมือนกันว่าสอดคล้องตรงกัน 4 ท่าน ใน 5 ท่าน หรือคิดเป็นร้อยละ 80 จึงถือว่าองค์ประกอบของชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาตามแนวพุทธศาสนาด้วยหลักทฤษฎี 4 ด้านนั้น มีความสอดคล้องใช้ได้กับจุดมุ่งหมายในการสร้างชุดกิจกรรม

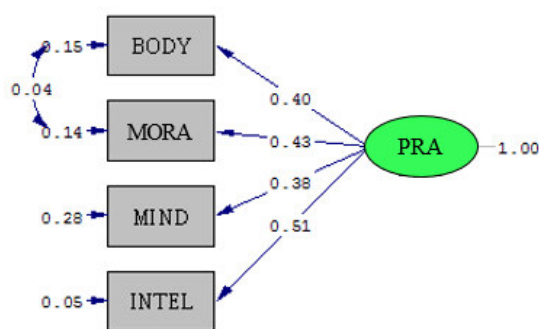
5. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบสุขภาวะทางปัญญาก่อนและหลังทดลองใช้ชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาตามแนวพุทธศาสนาด้วยหลักทฤษฎี 4 ใช้สถิติทดสอบที (t-test)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาองค์ประกอบสุขภาวะทางปัญญาตามแนวพุทธศาสนา ด้วยหลักทฤษฎี 4 สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า ค่า KMO มีค่าเท่ากับ 0.936 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 1.00 แสดงให้เห็นถึงความเหมาะสมและเพียงพอของข้อมูล สามารถนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบได้ในระดับดีมาก และจาก Bartlett's Test of Sphericity พบว่า Chi-square มีนัยสำคัญทางสถิติระดับน้อยกว่า 0.05 แสดงว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ของ

องค์ประกอบต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กัน สามารถนำข้อมูลหาองค์ประกอบต่อไปได้ และผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ทุกคู่มีค่าไม่เกิน 0.80 ความสัมพันธ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าตัวแปรสังเกตได้ มีระดับความสัมพันธ์ไม่สูงมาก

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis) สำหรับองค์ประกอบสุขภาวะ ปัญญาทางตามแนวพุทธศาสนา ด้วยหลักภาวนา 4 สำหรับนักศึกษาวิชาชีพรู มหาวิทยาลัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ครั้งที่ 2 พบว่าค่าสถิติวัดความสอดคล้องขององค์ประกอบเชิงยืนยัน ค่าสถิติวัดความกลมกลืนขององค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลที่ปรับปรุงกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด พิจารณาจากค่า χ^2 เท่ากับ 0.03 ที่องศาอิสระเท่ากับ 1 โดยค่า χ^2/df เท่ากับ 0.03 ซึ่งดีกว่าเกณฑ์ที่กำหนด มีค่า p-value เท่ากับ 0.86302 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.05 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) มีค่า 0.87 ซึ่งดีกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้ (AGFI) มีค่า .85 ซึ่งดีกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ส่วนดัชนีรากมาตรฐานของค่าเฉลี่ยกำลังสองของเศษเหลือ (RMR) เท่ากับ 0.0056 ซึ่งดีกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ดัชนีรากมาตรฐานของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความแตกต่าง (RMSEA) เท่ากับ 0.000 ซึ่งดีกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และขนาดตัวอย่างวิกฤติ (Critical N) มีค่าเท่ากับ 957.30 ซึ่งดีกว่าเกณฑ์ที่กำหนด แสดงว่าสามารถยอมรับโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันที่กำหนดได้ว่ามีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังภาพ

Chi-Square=0.03, df=1, P-value=0.86302, RMSEA=0.000

ภาพองค์ประกอบเชิงยืนยันองค์ประกอบสุขภาวะทางปัญญาตามแนวพุทธศาสนา ด้วยหลักภาวนา 4

ผลการประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาตามแนวพุทธศาสนา ด้วยหลักภาวนา 4 สำหรับนักศึกษาวิชาชีพรู มหาวิทยาลัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ดังนี้

1. การประเมินชุดกิจกรรม โดยผู้เชี่ยวชาญ ผลการศึกษา พบว่า ชุดกิจกรรมมีความเหมาะสมและสอดคล้องเป็นไปตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด โดยชุดกิจกรรมมีความเหมาะสมในระดับมาก ผลการประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบของ(ฉบับร่าง) ชุดกิจกรรม พบว่า องค์ประกอบมีความสอดคล้อง ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้อง คิดเป็นร้อยละ 85.0 ส่วนความสอดคล้องภายในของ(ฉบับร่าง) ชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาด้วยหลักภาวนา 4 สำหรับนักศึกษาวิชาชีพรู มีผู้เชี่ยวชาญมีประเด็นที่มีความเห็นสอดคล้อง คิดเป็นร้อยละ 89.0 ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้

2. การประเมินประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม ผู้วิจัยประเมินโดยการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยสุขภาวะทางปัญญา สำหรับนักศึกษาวิชาชีพรูหลังได้รับการฝึกอบรม โดยรวมและรายด้าน สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนได้รับการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. การประเมินการใช้ชุดกิจกรรม ผลการประเมินพบว่า เข้าร่วมทดลองใช้ชุดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาตามแนวพุทธศาสนา ด้วยหลักภาวา 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76

สรุป และอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผล องค์ประกอบสุขภาวะทางปัญญาตามแนวพุทธศาสนา ด้วยหลักภาวา 4 สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มีค่าสถิติวัดความสอดคล้องขององค์ประกอบเชิงยืนยัน ค่าสถิติวัดความกลมกลืนขององค์ประกอบเชิงยืนยันโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ที่กำหนด การประเมินความสอดคล้องขององค์ประกอบของ (ฉบับร่าง) ชุดกิจกรรม ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้อง คิดเป็นร้อยละ 85.0 ส่วนความสอดคล้องภายในของ (ฉบับร่าง) ผู้เชี่ยวชาญมีประเด็นที่มีความเห็นสอดคล้อง คิดเป็นร้อยละ 89.0 ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ การประเมินประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูหลังได้รับการฝึกอบรมมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนได้รับการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผลการประเมินความพึงพอใจพบว่า เข้าร่วมทดลองใช้ชุดกิจกรรมมีความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล ข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้องกับโมเดลการวัดของผู้วิจัย เป็นไปตามเกณฑ์ของ สุกมาศ อังศุโชติ และคณะ (2552: 22-44) เมื่อพิจารณาโมเดลเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า ปัญญาภาวามีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานสูงสุดเท่ากับ 0.51 ในองค์ประกอบนี้มีตัวชี้วัด 15 ตัว ข้อคำถามเกี่ยวกับการมีสติและสมาธิตื่นรู้ มีค่าน้ำหนักตัวชี้วัดมากที่สุด เท่ากับ 0.712 ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักศึกษาวิชาชีพครู ตื่นรู้ต่อความต้องการและเป้าหมายในการพัฒนาตนเองเพื่อเป็นคนดีของสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุสิทธิ์ ตั้งคณานุรักษ์ (2559) ศึกษาการพัฒนาชุดฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนิสิตสาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่า นิสิตรู้ความต้องการและเป้าหมายในการเรียนรู้ของตนเอง สำหรับองค์ประกอบที่มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานสูงเป็นอันดับที่ 2 คือ (MORA) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน เท่ากับ 0.43 ในองค์ประกอบนี้มีตัวชี้วัด 12 ตัว ข้อคำถามที่เกี่ยวกับการมีสติตื่นรู้ต่อการไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหายแก่ผู้อื่น มีค่าน้ำหนักตัวชี้วัดมากที่สุด คือ 0.741 สอดคล้องกับงานวิจัยของ สรชา ตันติเวชกุล (2560) ศึกษาการใช้โปรแกรมการฝึกอบรมตามแนวภาวา 4 ต่อการเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาสำหรับนักศึกษาพยาบาล พบว่า นักศึกษาพยาบาลกองทัพบกเรือมีความตื่นรู้เบิกบาน และตระหนักถึงการช่วยเหลือบุคคลที่ได้รับการบาดเจ็บและป่วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบสุขภาวะทางปัญญาตามแนวพุทธศาสนา ด้วยหลักภาวา 4 สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ กายภาวา ศีลภาวา จิตภาวา ปัญญาภาวา ผู้วิจัยขอเสนอแนะ ดังนี้

1.1. มหาวิทยาลัยที่เปิดสอนหลักสูตรที่เกี่ยวกับวิชาชีพครู ควรพิจารณาชุดกิจกรรมนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญา ให้กับนักศึกษาวิชาชีพครู โดยเพิ่มจำนวนชั่วโมงในการอบรมสำหรับแต่ละกิจกรรมให้มากกว่านี้ และควรเพิ่มวันที่จะฝึกอบรมอาจจะเป็น 3-4 วันเพื่อให้นักศึกษาจะได้เรียนรู้การปฏิบัติตน และนำการเรียนรู้ที่ได้ไปใช้ได้จริงในการประกอบอาชีพต่อไป

1.2 มหาวิทยาลัย หรือสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ที่ไม่ได้เปิดสอนวิชาชีพครู ที่จะนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียน ควรปรับเปลี่ยนวิธีการอบรมของแต่ละชุดกิจกรรม เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของสถาบัน

1.3 วิทยากรหรือผู้ดำเนินกิจกรรม ควรเป็นบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่อง หลักทฤษฎี 4 หลัก วิปัสสนากรรมฐาน มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ และแก้ไขสถานการณ์ได้ดี ความเป็นกันเอง สนุกสนาน เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีในการอบรม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำชุดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นนี้ไปทดลองใช้กับนักศึกษาสาขาอื่น ๆ เพื่อนำผลที่ได้มาสร้าง ชุดกิจกรรมที่สามารถใช้ได้เป็นการทั่วไป

2.2 ควรมีการวิจัยและพัฒนาสุขภาวะทางปัญญาตามแนวพุทธศาสนา ให้มีความหลากหลายของ หลักธรรม

เอกสารอ้างอิง

ชมพู โกติรัมย์ (2561). การพัฒนาชุดฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาด้วยหลักสติปัญญา สำหรับ นักศึกษาสาขาอุตสาหกรรมบริการ สถาบันอุดมศึกษาเอกชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม (พิมพ์ครั้งที่16). กรุงเทพฯ: เอส. อาร์. พรินติ้งแมสโปรดักส์.

สรชา ตันติเวชกุล (2560). การใช้โปรแกรมการฝึกอบรมตามแนวทาง 4 ต่อการเสริมสร้างสุขภาวะทาง ปัญญาสำหรับนักศึกษาพยาบาล. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สมคิด บางโม. (2553). องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ : วิทยาพัฒน์.

สุภมาส อังสุโชติ, สมถวิล วิจิตรวรรณ และรัชนิภา ภิญโญภาณุวัฒน์. 2552. สถิติวิเคราะห์ สำหรับการวิจัย ทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์: เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL. กรุงเทพฯ: เจริญดีมั่นคงการพิมพ์

อนุสิทธิ์ ตั้งคณากุลชัย. (2559). การพัฒนาชุดฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนิสิต สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Bridges EM, Hallinger P. (1992). Problem based learning for administrators. Eugene, OR: ERIC Clearinghouse on Educational Management. ERIC Document Reproduction Service No. ED 347 617.

Lindeman, R. H., Merenda, P. F., & Gold, R. Z. (1980). Introduction to Bivariate and Multivariate Analysis. Glenda, IL: Scott, Foresman and company.